

Ивалгын дасан

Хүн түрэлтэнэй түүхэдэ дэлхэйн гурбан томо шажан бии юм гэжэ эли – буддын, христосой, исламай. Эдэ гурбан дэлхэйн томо шажануудай тон эртэ урданайхинь буддын шажан болоно. Энэ шажан 2500 холо гаран жэлэй саана (VI в. до н.э.) гайхамшаг үльгэртэ найхан Энэдхэг дулаан орондо анхан бии болоһон түүхэтэй.

Түб Азиин: Хитад, Түбэд, Монгол, Буряад, Тува; Урда Азиин: Бутан, Энэдхэг, Непал, Сингали (Шри Ланка); Зүүн урда Азиин: Бирма, Вьетнам, Камбоджа, Лаос, Малайзи, Сингапур; Зүүн Азиин: Япон, Солонгос оронуудаар буддын шажан мүнөө шүтэгдэжэ байна. Азиһаа ондоо тээ буддизм Филиппин аралнуудта, Калифорнидо зарим тэды дэлгэрэнги. Багсаажа үзэхэдэ, хэрбээ энэ дэлхэй дээрэ мүнөө үедэ 7 миллиард тухай хүн амин байбал, тэрэнэй 1 миллиард тухай зон буддын шажантай болоно.

Энэ шажан Түбэдтэ VII зуунай үеэр Сронцзан-Гомбо хаанай зонхилжо байхада дэлгэрһэн; Монголдо XVI зуунай үедэ түмэдэй Алтан хаанай түрын нарин бодолоор дэлгэрһэн, манай Буряадта XVIII зуунай эхин багаар түбэд, монгол 150-аад ламанар ерэжэ, шажан номнол дэлгэрүүлһэн гэжэ түүхэтэй.

Дасангууд бурханай хургаалай бата бэхи тулга байхаһаа гадна, соёл гэгээрэлэй ехэ гуламта байһаниинь арсашагүй.

Ивалгын дасан Буряад ороной түүхэдэ сэгнэшэгүй ехэ үүргэ дүүргэнэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай һүүлээр 1946 ондо энэ дасан баригдаһан юм. Бүлэг ламанар Хайдаб габжын габьяа үүсхэлээр мүн дээдын засагай захиралта зүбшөөлөөр дайнай дүүрэмсээр дасан нээхэ ябуулга эхилһэн юм. Бүхы тээһээ хамтаржа, тон ехэ оролдолго гаргажа, дасан нээгдэһэн юм. Тиин үндэр наһатай Хайдаб габжа ударидагшатай түрүүшын хурал бүри 1945 оной декабриин 12-то хамбын шэнэ дасанда үнгэрһэн юм. Харин 1946 оной эхээр шэнэ дасанда Сагаан нарын хурал боложо, һүзэгшэдые баярлуулаа.

Ехэ Согшон дуган, Сахюусадай дуган, Майдар дуган, Чойро дуган, Диваажан дуган, Жуд дуган, Чойнпрол дуган бии юм.

Дасан буян хуряаха, шажан дэлгэрүүлхэ, энхэ тайбаниие, эблэрэл найрамдалые мандуулха хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлнэ, арадаингаа оюун ухаанай ёһо заншалые һэргээхэ талаар хүлдэ заяатай.

